

DE MONNIK VAN MOKKA

Eerder verschenen van Dave Eggers

Een hartverscheurend verhaal van duizelingwekkende genialiteit

U zult versteld staan van onze beweeglijkheid

Hoe hongerig wij zijn

Wat is de Wat

Zeitoun

Een hologram voor de koning

De Cirkel

Uw vaders, waar zijn zij? En de profeten, leven zij voor eeuwig?

Helden van de grens

Dave Eggers

*De monnik van
Mokka*

Vvertaald door Koos Mebius

Lebowski Publishers, Amsterdam 2018

Oorspronkelijke titel: *The Monk of Mokha*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Alfred A. Knopf, a division of Random House LLC, 2018

© Dave Eggers, 2018

© Vertaling uit het Amerikaans: Koos Mebius, 2018

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2018

Foto auteur: © Christopher Felver | Corbis

Omslagontwerp: © Shawn Harris, 2018

Beeldbewerking: Bart Heideman

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 3055 8

ISBN 978 90 488 3056 5 (e-book)

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski is een imprint van Overamstel uitgevers bv

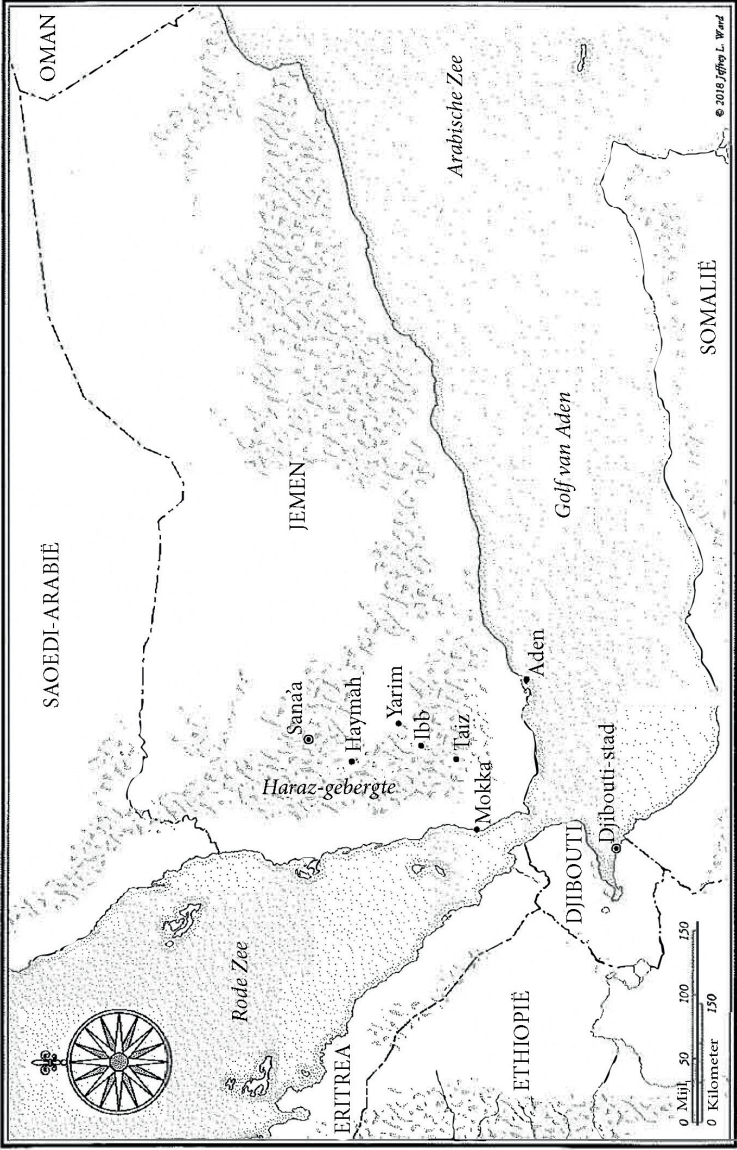
Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

En waarom? Omdat hij gebukt ging onder de hele wereld. Een voorbeeld? Nou, bijvoorbeeld hoe het is om een man te zijn. In een stad. In een eeuw. In een overgangstijdperk. In een massa. Getransformeerd door de wetenschap. Onderworpen aan georganiseerde krachten. In de macht van een geducht gezag. In door mechanisering veroorzaakte omstandigheden. Na de recente teloorgang van radicale hoop. In een maatschappij die geen gemeenschap was en het individu naar beneden haalde. Door de gekwadraterde macht van het getal die al het eigene verwaarloosbaar maakte. Die militaire miljarden aan vijanden spendeerde maar niet wilde betalen voor orde in eigen huis. Die beestachtigheid en barbarij in zijn eigen mooie steden toestond. En tegelijkertijd de last van menselijke miljoenen die ontdekt hebben wat vereende krachten en gedachten teweeg kunnen brengen. Zoals megatonnen water organismen op de oceaانبodem vormen. Zoals de getijden stenen polijsten. Zoals de wind kliffen uitholt. De prachtige supermachinerie die voor de ontelbare mensheid een nieuw leven inluidt.

– Saul Bellow, *Herzog*

PROLOOG

Mokhtar Alkhanshali en ik spreken af elkaar in Oakland te treffen. Hij is net terug uit Jemen, waar hij ternauwernood aan de dood is ontsnapt. Mokhtar is Amerikaans staatsburger, maar werd desondanks door de Amerikaanse overheid in de steek gelaten, waarna hij aan Saoedische bommen en Houthi-rebellen moest zien te ontkomen. Het land kon hij niet meer uit. De vliegvelden waren verwoest, en over de weg naar het buitenland ontkomen was onmogelijk. Er waren geen evacuatieplannen, er werd geen hulp geboden. Het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten had duizenden Jemenitische Amerikanen aan hun lot overgelaten; ze zagen zich gedwongen op eigen houtje aan een blitzkrieg te ontsnappen – tienduizenden in de Verenigde Staten gefabriceerde bommen werden door de Saoedische luchtmacht boven Jemen afgeworpen.

Ik zit buiten bij de Blue Bottle Coffee aan Jack London Square op Mokhtar te wachten. Elders in de Verenigde Staten, in Boston, is een proces aan de gang waarin twee broers ervan worden beschuldigd een aantal bommen tot ontploffing te hebben gebracht tijdens de marathon van Boston, waarbij negen doden en honderden gewonden zijn gevallen. Hoog in de lucht boven Oakland houdt een politiehelikopter een staking van havenarbeiders in de Port of Oakland in de gaten. We schrijven 2015, veertien jaar na 11 september en het zevende jaar van Barack Obama's presidentschap. Als land waren we na de paranoia van de periode-Bush in rustiger vaarwater gekomen; het opjagen en lastigvallen van Amerikaanse moslims was wel minder geworden, maar telkens als een moslim in de fout ging,

laaide het vuur van de islamofobie weer een paar maanden op.

Als Mokhtar aan komt lopen, valt me op dat hij er ouder en rustiger uitziet dan de laatste keer dat ik hem zag. De man die daar zojuist uit zijn auto stapte draagt een beige broek en een paarse sweater. Hij heeft kort haar met gel erin en een kort, keurig sikje. Hij loopt opvallend kalm; terwijl zijn benen hem naar onze tafel op het trottoir brengen, beweegt zijn romp bijna niet. We schudden elkaar de hand, waarbij me aan zijn rechterhand een grote, rijk versierde zilveren ring opvalt, met daarin een opvallende robijnrode steen.

Hij schiet de Blue Bottle in om vrienden die daar werken te begroeten en om voor mij een kop Ethiopische koffie te halen. Hij staat erop dat ik even wacht tot de koffie wat is afgekoeld. Koffie moet je niet te heet drinken, zegt hij: dan komt het aroma niet tot zijn recht en kunnen de smaakpapillen hun werk niet goed doen. Als we ons helemaal hebben geïnstalleerd en de koffie minder heet is, steekt hij van wal over zijn gevangenschap en de bevrijding daaruit in Jemen, over hoe hij opgroeide in de wijk Tenderloin in San Francisco – in veel opzichten de grootste probleemwijk van de stad – en hoe hij, terwijl hij de kost verdiende als portier in een luxe appartementenflat, zijn roeping in de koffie vond.

Mokhtar praat snel. Hij zit vol humor en heeft een uiterst oprechte inborst. De verhalen die hij vertelt illustreert hij met foto's op zijn telefoon. Soms laat hij een stukje van de muziek horen waar hij tijdens een bepaalde periode naar luisterde. Soms slaakt hij een zucht. Soms verwondert hij zich erover dat hij nog in leven is en dat het hem uiteindelijk zo goed is vergaan, van arm jochie uit de Tenderloin tot succesvol koffie-importeur. Soms begint hij te lachen, als hij er zelf weer versteld van staat dat hij niet dood is, terwijl hij een Saoedisch bombardement op Sana'a heeft moeten doorstaan en tijdens de burgeroorlog door twee verschillende groeperingen in Jemen kort werd vastgehouden. Maar hij wil het vooral graag over koffie hebben. Hij wil me foto's van koffieplanten en koffieboeren laten zien. Hij wil vertellen over de geschiedenis van koffie, over de

avonturen en de waaghalzerij die het mogelijk hebben gemaakt dat koffie de brandstof is geworden voor een groot deel van de wereldwijde menselijke productiviteit, een grondstof waar zeventig miljard dollar in omgaat. De enige momenten waarop hij bedachtzamer spreekt, is als hij vertelt dat zijn familie en vrienden zo bezorgd waren toen hij in Jemen vastzat. Dan worden zijn grote ogen vochtig en valt hij even stil; hij tuurt naar de foto's op zijn telefoon, tot hij zichzelf weer in de hand heeft en verder kan vertellen.

Inmiddels, nu ik de laatste hand aan dit boek leg, is het drie jaar geleden dat we elkaar daar in Oakland spraken. Voordat ik aan dit project begon was ik een nonchalante koffiedrinker en vond ik het hele idee van *specialty*-koffie eigenlijk maar onzin. Ik vond dat veel te duur, en de mensen die het zo belangrijk vonden hoe de koffie werd gezet en waar de bonen vandaan kwamen, of in de rij stonden voor zus en zo koffie die zus en zo was bereid, waren in mijn ogen pretentieuze aanstellers.

Maar de bezoeken aan koffieplantages en -boeren over de hele wereld, van Costa Rica tot Ethiopië, hebben me wijzer gemaakt. Mokhtar heeft me wijzer gemaakt. We zijn bij zijn familie in Central Valley in Californië geweest en we hebben koffiebessen geplukt in Santa Barbara – de enige koffieplantage die Noord-Amerika rijk is. In Harar zaten we aan de qat, en hoog in de heuvels boven die stad liepen we tussen een paar van de oudste koffiestruiken op aarde. In het spoor van zijn omzwervingen in Djibouti bezochten we een in de buurt van de afgelegen kustplaats Obock gelegen grauw, troosteloos vluchtelingenkamp en was ik er getuige van hoe Mokhtar alles op alles zette om ervoor te zorgen dat een jonge Jemenitische tandheelkundestudent zijn paspoort terugkreeg nadat hij de burgeroorlog was ontvlucht en alles kwijt was geraakt – zelfs zijn identiteit. In de meest afgelegen heuvels van Jemen dronken Mokhtar en ik samen met botanici en sjeiks mierzoete thee en hoorden we de jammerklachten aan van mensen die geen enkel belang bij de

burgeroorlog hadden en alleen maar vrede wilden.

Na dit alles zorgden de Amerikaanse kiezers ervoor – of beter gezegd: maakte het Kiescollege het mogelijk – dat een man president werd die had beloofd te verhinderen dat er nog één moslim het land binnen zou komen – ‘tot we hebben uitgezocht wat er aan de hand is,’ zoals hij zei. Na zijn inauguratie deed hij tot tweemaal toe een poging burgers uit zeven landen met een moslimmeerderheid de toegang tot de Verenigde Staten te ontzeggen. Op deze lijst stond ook Jemen, een land waarvan een volstrekt verkeerd beeld bestaat. ‘Ik hoop dat ze wif in de kampen hebben,’ zei Mokhtar na de verkiezingen tegen me. Het was een cynische grap die de ronde deed in de moslimgemeenschap in Amerika, gebaseerd op het idee dat Trump bij de eerste de beste gelegenheid – bijvoorbeeld als er op Amerikaanse bodem een terroristische aanslag plaatsvindt die uit de koker van een moslim komt – voor zal stellen alle moslims in het land te registreren of zelfs te interneren. Toen hij die grap maakte droeg hij een T-shirt met daarop de tekst: MAKE COFFEE, NOT WAR.

Bij alles wat Mokhtar doet en zegt speelt zijn gevoel voor humor een grote rol, en ik hoop dat ik daar in dit boek iets van heb laten doorklinken en heb laten zien hoe die humor zijn kijk op de wereld beïnvloedt, zelfs in de meest angstige uren. Op een zeker moment in de burgeroorlog in Jemen is Mokhtar door een militie in Aden gevangengenomen en achter slot en grendel gezet. Doordat hij in de Verenigde Staten is opgegroeid en de Amerikaanse beeldcultuur hem met de papepel is ingegoten, zag Mokhtar onmiddellijk de overeenkomst tussen een van degenen die hem gevangennamen en Karate Kid; toen hij me later over deze periode vertelde, noemde hij de man dan ook consequent Karate Kid. Door deze bijnaam in dit boek te gebruiken wil ik dus niet het gevaar bagatelliseren waarin Mokhtar zich bevond, maar juist laten zien dat hij zich volstrekt niet van de wijs laat brengen en de meeste gevaren beschouwt als tijdelijke hinderpalen bij het voltooiën van zijn missie: het vinden, branden en importeren van Jemenitische koffie en de verbetering

van de levensomstandigheden van de boeren voor wie hij zijn strijd voert. En daarnaast zal die bewaker inderdaad echt op de Ralph Macchio uit begin jaren tachtig hebben geleken.

Mokhtar voelt zich nederig ten opzichte van de geschiedenis waar hij uit voortkomt, maar is tegelijkertijd vrij oneerbiedig over zijn eigen rol. Toch vormen zijn belevenissen een echt ouderwets verhaal. Een verhaal over de American Dream, die nog springlevend is maar ook van alle kanten wordt bedreigd. Een verhaal over koffie, over hoe hij de koffieproductie in Jemen naar een hoger plan heeft geprobeerd te tillen; Jemen, het land waar de geschiedenis van de koffie vijfhonderd jaar geleden is begonnen. Het verhaal gaat ook over de Tenderloin-wijk in San Francisco, een dal van wanhoop in een stad waar de rijkdom grote hoogten bereikt, over de gezinnen die daar wonen en een dagelijks gevecht moeten leveren voor een veilig, menswaardig bestaan. Het gaat over de curieus grote rol van Jemenieten in de drankenhandel in Californië en over de wonderlijke geschiedenis van de Jemenieten in Central Valley. Over hun bezigheden in Californië die geworteld zijn in de eeuwenoude geschiedenis van de landbouw in Jemen. Over hoe *direct trade* de levens van boeren kan verbeteren, doordat die hun zeggenschap en status geeft. Over Amerikanen als Mokhtar Alkhanshali – Amerikaanse staatsburgers die sterke banden onderhouden met de landen van hun voorouders en die door ondernemingslust en hard werken uiterst belangrijke bruggen weten te slaan tussen de westerse wereld en ontwikkelingslanden, tussen landen die produceren en landen die consumeren. Het gaat over deze bruggenbouwers, die op een unieke, onverschrokken manier het bestaansrecht van deze natie belichamen, die immers een plek is van onbegrensde mogelijkheden en niet-aflatende gastvrijheid. Want als we vergeten dat dit de kern vormt van alles waar dit land zo trots op is, vergeten we ook wie we zelf eigenlijk zijn: een amalgaam van mensen, een volk dat niet verenigd is door stilstand, lafheid en angst, maar door het uitbundige geloof dat alles mogelijk is, door wereldwijd ondernemerschap

dat de mens centraal blijft stellen, door de inherente juistheid van verder te willen komen, altijd maar verder, gedreven door moed die ontembaar en onverzettelijk is.

WOORD VOORAF

De in dit boek beschreven gebeurtenissen zijn volledig gebaseerd op de gebeurtenissen die Mokhtar Alkhanshali heeft gezien en meegeemaakt. Over een periode van bijna drie jaar heb ik honderden uren met Mokhtar gesproken. Voor zover mogelijk heb ik zijn herinneringen getoetst aan die van anderen of aan historische bronnen. Alle dialogen in dit boek zijn zoals Mokhtar en andere betrokkenen ze zich herinnerden. Sommige namen zijn veranderd. Wat betreft de dialogen die in Jemen gesitueerd zijn, moet er in alle gevallen van uit worden gegaan dat de voertaal daarbij Arabisch was. Ik heb samen met Mokhtar geprobeerd de toon en sfeer ervan zo goed mogelijk weer te geven.

DEEL I

I

DE TAS

Miriam deed Mokhtar regelmatig iets cadeau. Meestal een boek. Ze gaf hem *Das Kapital*. Ze gaf hem Noam Chomsky. Ze gaf hem voedsel voor de geest. Brandstof voor zijn ambities. Ze gingen ongeveer een jaar met elkaar, maar ze hadden hun achtergrond niet mee. Hij was een Amerikaanse moslim van Jemenitische afkomst, zij was half-Palestijns, half-Grieks en christen. Maar ze was mooi en temperamentvol en ze knokte harder voor Mokhtar dan hij voor zichzelf. Toen hij zei dat hij eindelijk zijn *college*-diploma wilde halen om daarna rechten te gaan studeren, kocht ze een schoudertas voor hem. Het was zo'n advocatentas, een prachtig stuk ambachtswerk uit Granada van zacht leer, met koperen klinknagels en gespen, en fraai ingedeeld. Misschien, dacht Miriam, zou die tas zijn droom een duwtje in de goede richting kunnen geven.

Mokhtar kreeg het idee dat alles op zijn plaats begon te vallen. Eindelijk had hij genoeg gespaard om zich in te kunnen schijven bij het City College in San Francisco; na de zomer zou hij beginnen. Over twee jaar zou hij dan kunnen overstappen naar de San Francisco State University, voor nog twee jaar studie. Daarna nog drie jaar voor zijn master. Op zijn dertigste kon hij klaar zijn. Niet ideaal, maar het was een tijdschema waar hij iets mee kon. Voor het eerst in zijn schoolloopbaan had hij het gevoel dat er duidelijkheid en vaart in kwam.

Voor zijn studie had hij een laptop nodig, dus vroeg hij zijn

broer Wallead of hij geld van hem kon lenen. Wallead was nog geen jaar jonger dan hij – ze noemden elkaar Ierse tweelingbroer – maar Wallead had de zaken al prima voor elkaar. Hij had jaren als portier gewerkt in een luxe appartementencomplex, de Infinity, en studeerde nu aan de University of California, Davis. Hij had zoveel gespaard dat hij ook best Mokhtars laptop kon betalen. De nieuwe MacBook Air werd met zijn creditcard afgerekend en Mokhtar beloofde de elfhonderd dollar in termijnen terug te betalen. Mokhtar schoof de laptop in Miriams schouderetas; hij paste perfect, en je zou zweren dat je naar een echte advocatentas keek.

Mokhtar nam de tas vervolgens mee naar een liefdadigheidsavond voor Somalië. Het was 2012, en hij had samen met een groep vrienden in San Francisco een actie op touw gezet om geld in te zamelen voor Somalische slachtoffers van de hongersnood; een hongersnood die al aan honderdduizenden mensen het leven had gekost. Doordat het ramadan was werd er flink gegeten terwijl de Somalisch-Amerikaanse sprekers de ellende van hun landgenoten schetsten. De opbrengst was drieduizend dollar, voor het grootste deel in contanten. Mokhtar stopte het geld in zijn tas en voelde zich, in zijn pak en met zijn leren schouderetas met daarin een gloednieuwe laptop en een flinke stapel bankbiljetten in allerlei coupures, ineens een belangrijk man, een man met een missie.

Door dit gevoel van urgentie, en ook doordat hij van nature impulsief was, wist hij een van de andere organisatoren, Sayed Darwoush, over te halen het geld direct na de actie, dezelfde avond nog, met de auto naar Santa Clara te brengen, op ongeveer een uur rijden van San Francisco. In Santa Clara zouden ze naar de moskee gaan en het geld overdragen aan een vertegenwoordiger van de wereldwijde non-profitorganisatie die de hulp aan Somalië verzorgde, Islamic Relief. Een van de organisatoren had Mokhtar gevraagd een grote koeler met *Rooib Afza* mee te nemen die over was, een roze Pakistaanse drank van melk met rozenwater. ‘Weet je zeker dat het meteen vanavond moet?’ vroeg Jeremy. Jeremy vond vaak dat

Mokhtar te snel te veel hooi op zijn vork nam.

‘Dat gaat best,’ zei Mokhtar. *Geen gras over laten groeien*, dacht hij.

Sayed stemde toe, en de hele Highway 101 lang lieten ze hun gedachten gaan over hoe gul iedereen die avond was geweest. Mokhtar realiseerde zich hoe fijn het was om iets te bedenken en dat dan werkelijkheid te zien worden. Hij probeerde zich ook voor te stellen hoe het was om echt jurist te zijn, de eerste van de Alkhanshali’s met een academische graad. Als hij afgestudeerd was, kon hij asielzoekers bijstaan en andere Arabische Amerikanen die problemen met de immigratiedienst hadden. Misschien was in de verre toekomst zelfs wel een bestuursfunctie voor hem weggelegd.

Halverwege Santa Clara raakte Mokhtar plotseling overmand door vermoeidheid. Het organiseren van de avond had weken gekost; nu had zijn lichaam rust nodig. Hij liet zijn hoofd tegen het raampje hangen. ‘Even de ogen dicht,’ zei hij.

Toen hij wakker werd, stonden ze op de parkeerplaats van de moskee van Santa Clara. Sayed trok aan zijn schouders. ‘Kom, we zijn er,’ zei hij. Over een paar minuten zou het gebed beginnen.

Slaapdrongen stapte Mokhtar uit. Ze haalden de *Rooh Afza* uit de kofferbak en haastten zich de moskee in.

Pas na het gebed realiseerde Mokhtar zich dat zijn tas nog buiten stond. Op de grond, naast de auto. Hij had zijn schoudertas met drieduizend dollar plus zijn nieuwe laptop van elfhonderd dollar op de parkeerplaats laten staan. Om twaalf uur ’s nachts.

Hij rende naar de auto. De tas was weg.

Ze zochten overal op de parkeerplaats. Niets.

Niemand in de moskee had iets gezien. Uren bleven Mokhtar en Sayed zoeken. Mokhtar deed geen oog dicht. Sayed ging ’s ochtends naar huis. Mokhtar bleef in Santa Clara.

Daar blijven had natuurlijk geen enkele zin, maar naar huis gaan was ondenkbaar. Hij belde Jeremy. ‘Ik ben de tas kwijt. Ik ben drieduizend dollar en een laptop kwijt en allemaal om die stomme roze

melk. Wat moet ik nu tegen die mensen zeggen?’

Mokhtar kon al die honderden mensen die iets voor de leniging van de hongersnood in Somalië hadden gegeven niet vertellen dat hun geld weg was. Hij kon het Miriam niet vertellen. Hij durfde niet te denken aan wat de tas haar misschien wel had gekost, aan wat ze van hem zou vinden – dat hij in één klap alles was kwijtgeraakt. Hij kon het zijn ouders niet vertellen. Hij kon Wallead niet vertellen dat ze elfhonderd dollar hadden neergeteld voor een laptop die Mokhtar nooit zou gebruiken.

Twee dagen nadat de tas was verdwenen reisde Ibrahim Ahmed Ibrahim, een vriend van Mokhtar, af naar Egypte, om te zien wat er van de Arabische Lente was geworden. Mokhtar liftte met hem mee naar het vliegveld – dat was halverwege het huis van zijn ouders. Ibrahim was bijna afgestudeerd aan de University of California, Berkeley; over een paar maanden zou hij zijn bul op zak hebben. Hij wist niet wat hij tegen Mokhtar moest zeggen. *Maak je geen zorgen* was overduidelijk niet afdoende. Hij verdween in de rij voor de controle en vloog naar Caïro.

Mokhtar plofte neer in een van de zwarte stoelen in de hal van het vliegveld en bleef er uren zitten. Hij keek naar de mensen om zich heen. Gezinnen die vertrokken of thuiskwamen. Zakenmensen met hun mappen en schema's. Zo zat hij daar in de International Terminal, dat monument van beweging, vertwijfeld en aan de grond genageld.

II

PORTIER BIJ DE INFINITY

Mokhtar werd portier. Nee. Lobby-ambassadeur. Dat was het woord dat ze bij de Infinity graag gebruikten. Wat inhield dat Mokhtar portier was. Mokhtar Alkhanshali, eerstgeboren zoon van Faisal en Bushra Alkhanshali, oudste broer van Wallead, Sabah, Khaled, Afrah, Fowaz en Mohamed, kleinzoon van Hamood al-Khanshali Zafaran al-Eshmali, Leeuw van Ibb, telg van de al-Shanan-stam, uit de voornaamste tak van de Bakeel-federatie van stammen, was portier geworden.

De Infinity bestond uit vier luxe woontorens met een fenomenaal uitzicht op de Baai van San Francisco, de witgeblakerde stad en de heuvels van East Bay. In de Infinity woonden artsen, internetmiljoenairs, profsporters en bemiddelde pensionado's. Bij binnenkomst of vertrek kwamen ze allemaal door de fraaie lobby, en Mokhtar hield dan de deur voor ze open, zodat ze zonder onnodige inspanning hun weg konden vervolgen.

City College was niet meer aan de orde. Nadat hij de tas was kwijtgeraakt moest Mokhtar op zoek naar een fulltime baan. Omar Ghazali, een vriend van de familie, had hem de drieduizend dollar voor de donatie aan Islamic Relief geleend. Maar hij moest dat bedrag terugbetalen, en omdat hij Wallead ook nog elfhonderd dollar schuldig was, betekende dit dat City College voor altijd toekomstmuziek zou blijven.

Wallead had een goed woordje voor hem gedaan; hij was immers

een paar jaar eerder ook portier in de Infinity geweest. Wallead had 22 dollar per uur verdiend, en nu kreeg Mokhtar, zijn oudere broer, 18 dollar. In Walleads tijd viel het werk bij de Infinity nog onder de regels van de vakbond, maar nu niet meer. Het beheer van het complex was in handen van een opgetutte Peruaanse, Maria, die op hoge hakken over de glimmende vloeren klikklakte. Mokhtars frisse *looks* stonden haar blijkbaar aan: hij kreeg de baan. Hij mocht niet klagen met 18 dollar per uur, want het minimumloon in Californië bedroeg 8,25 dollar.

Maar hij zat niet op het college en het was onduidelijk hoe hij daar nu ooit zou kunnen komen. Hij bracht zijn dagen door in de lobby van Infinity Tower B en deed de deur open voor de bewoners en voor de diverse afgezanten van de toeleveringsindustrie die de bewoners van eten voorzagen en masseerden, de mensen die de minihondjes uitlieten, de appartementen schoonmaakten en nieuwe kroonluchters ophingen. Mokhtar nam altijd een boek mee – hij was maar weer eens begonnen in *Das Kapital* – maar lezen was voor een Lobby-ambassadeur zo goed als onmogelijk. Er was altijd wel iets wat de rust verstoorde, en het lawaai was soms om gek van te worden. De lobby was op de begane grond en de buurt ging permanent op de schop: elke maand werd er wel weer een nieuw project gestart om iets groots uit de grond te stampen, zodat de wijk South of Market steeds meer op een soort klein-Manhattan begon te lijken. Het lawaai van de bouwactiviteiten werkte hem vooral zo op de zenuwen doordat het zo onregelmatig was.

De herrie was nog tot daaraan toe, maar de belangrijkste stoorzender bij het lezen of nadenken was de deur zelf. De lobby was eigenlijk een grote glazen doos, een doorzichtige zeshoekige ruimte, en de Lobby-ambassadeur moest elke menselijke gestalte die op de dubbele deuren aan de voorkant af kwam, uit welke hoek ook, in de gaten houden. De meeste mensen die aan kwamen lopen kende hij wel – bewoners, mensen van de klussendienst van de Infinity, bezorgers – maar er zaten ook allerhande andere bezoekers bij. Gasten,

personal trainers, makelaars, therapeuten, klusjesmannen. Zodra er iemand in de buurt van de deur kwam moest Mokhtar klaarzitten om op te springen.

Als er iets werd bezorgd, kon Mokhtar rustig overeind komen en glimlachend de deur openen. Maar ging het om een bewoner, dan had Mokhtar ongeveer twee seconden de tijd om vanachter de balie vandaan te komen, naar de deur te snellen (zonder de indruk te wekken dat de duivel hem op de hielen zat), hem open te doen en de bewoner met een brede glimlach binnen te laten. Als zijn of haar hand eerder bij de deur was dan die van hem, zat hij fout. Hij moest er als eerste zijn, de deur moest openzwaaien, zijn glimlach moest breed zijn, hij moest een vraag paraat hebben en die opgewekt en met ongeveinsde interesse stellen: *Prettig hardgelopen, mevrouw Agarwal?*

Dit was allemaal nieuw, en Maria had het op haar geweten. In de tijd dat Wallead er Lobby-ambassadeur was, viel het complex nog onder de vakbondsregels en gold de functie als 'zittend', wat inhield dat de Lobby-ambassadeur niet steeds als er iemand in- of uitliep in de benen hoefde te komen. Maar met de komst van Maria was er ook wat dit betreft een andere wind gaan waaien. Nu moest je permanent op je hoede zijn en in staat zijn razendsnel op te springen en richting de deur te benen, en dat ook nog op een elegante en enthousiaste manier.

Het maakte niet uit of iemand ook best zelf de deur open zou kunnen doen. Daar ging het niet om. Het ging om de persoonlijke noot. Dat er een man in een smetteloos blauw pak met een glimlach de deur voor je opendeed, zorgde voor een sfeer van luxe en voorkomendheid. Het gaf de bewoners het gevoel dat dit gebouw iets gedistingeerds had, dat deze goedverzorgde en attente man in de lobby niet alleen hun pakketjes in ontvangst nam en ervoor zorgde dat hun gasten werden binnengelaten en dat onaangekondigde bezoekers werden gecontroleerd of geweigerd, maar ook dat hij het belangrijk vond om voor hén de deur open te doen, dat

hij *Goedemorgen* zei, *Goedemiddag*, *Goedenavond*, *Hopen dat we het drooghouden*, *Geen kou vatten*, *Veel plezier bij de wedstrijd*, *Prettig concert gewenst*, *Prettige wandeling*. Deze charmante man begroette hun hond, hun kleinkinderen, hun nieuwe vriendin, de harpist die ze hadden besteld voor de achtergrondmuziek tijdens hun diner.

Dat laatste was geen grap. Die man bestond echt. Er was een harpist met een bedrijfje dat *I Left My Harp in San Francisco* heette. Mokhtar leerde hem goed kennen. Voor een paar honderd dollar kwam hij langs met zijn harp om een diner of een borrel muzikaal te omlijsten. Ergens hoog in het gebouw woonde een stel dat hem eens per maand inhuurde. Het was een aardige vent. Dat gold ook voor de Bulgaarse kroonluchterreparateur, die vaak een praatje met Mokhtar kwam maken. De huisdierendietiste was een innemende vrouw met een blauwdoorregen kapsel en met rinkelende sieraden behangen polsen. Zo kwam er elke dag een bonte stoet figuren langs. Personal trainers, wel meer dan tien verschillende, en Mokhtar moest ze stuk voor stuk kennen en weten wie de gezondheid en de levensduur van welke bewoner kwam bevorderen. Je had ook mensen die kunstadvies kwamen geven, mensen die boodschappen voor bewoners deden, kindermisjes, timmerlieden en lijfartsen. Verder mannetjes met Chinees eten, op de fiets, pizzamannetjes, met de auto, en stomerijmannetjes, te voet.

Maar de meesten kwamen met pakketjes aanzetten. FedEx'ers, UPS'ers, de DHL'ers, met dozen van Zappos, Bodybuilding.com, of met luiers van diapers.com. De ene zat om een praatje verlegen, de andere juist niet, had haast, moest alleen een snelle krabbel hebben, bedankt kerel. Sommigen kenden Mokhtar bij naam, anderen zagen hem niet staan. Er waren er bij die uitgebreid kwamen kletsen, klagen en roddelen. Maar wat er allemaal aan pakjes door die deur ging – het was echt ongelooflijk.

Zit er iets moois bij vandaag? vroeg Mokhtar bijvoorbeeld.

Cashewnoten uit Oregon, zei de bezorger dan.

Biefstuk uit Nebraska; die moeten snel in de diepvries.

Overhemden uit Londen.

Mokhtar tekende dan voor ontvangst en legde het pakje in de inloopkast achter de balie, en als de bewoner in de lobby verscheen maakte Mokhtar een klein gebaar met zijn vinger, trok even goeddelijk zijn wenkbrauw omhoog en meldde dat er een pakje was gearriveerd. De vreugde was vervolgens wederzijds. Een wat oudere bewoner, James Blackburn, had eens in Mokhtars bijzijn een pakje opengemaakt waar een paar fonkelnieuwe Montblanc-pennen in bleken te zitten.

Dit zijn de beste pennen ter wereld, zei Mr. Blackburn.

Mokhtar liet zich, beleefd als hij was, lovend over de pennen uit en stelde er een paar vragen over. Een paar maanden later, het was tegen kerst, lag er een klein pakje voor hem op de balie, waar zo'n pen in bleek te zitten. Cadeautje van Mr. Blackburn.

Voor de meeste bewoners gold dat ze nog niet heel erg lang in goeden doen waren en nog wat in hun Infinity-rol moesten komen. Als ze hem op een formele manier wilden benaderen, paste Mokhtar zijn gedrag daarop aan. Maakten ze graag een praatje, dan maakte hij een praatje, en de gelegenheid of de noodzaak om dat te doen, deed zich regelmatig voor. Bijvoorbeeld als ze in de lobby op vervoer stonden te wachten. Mokhtar moest de deur in de gaten houden en in actie komen als de auto voor kwam rijden, zodat ze dan altijd wel een paar ongemakkelijke minuten samen naar buiten starend doorbrachten.

Druk vandaag? vroeg de bewoner dan bijvoorbeeld.

Valt mee, zei Mokhtar dan. Hij moest te allen tijde de indruk vermijden dat hij de zaken niet onder controle had. Een Lobby-ambassadeur moest rust en competentie uitstralen.

Heb je gehoord dat er een pitcher van de San Francisco Giants in Toren B is komen wonen? was dan de volgende vraag van de bewoner, waarna de auto eraan kwam – einde gesprek.

Maar zo nu en dan ging de conversatie verder dan dat. Met James Blackburn bleef het minder oppervlakkig. Zelfs voordat hij hem die

Montblanc-pen gaf, had hij zich geïnteresseerd getoond in het wel en wee van Mokhtar. *Je bent een slimme jongen, Mokhtar. Wat zijn je plannen voor later?*

Mokhtar had bijna met hem te doen. James, een blanke gepensioneerd man van in de zestig, was iemand met het hart op de goede plaats, en voor hem was het contact tussen hen ook wat ongemakkelijk. Als hij hardop aannam dat Mokhtar meer wilde bereiken dan hier bij de deur zitten, klonk daar iets van minachting voor zijn huidige positie in door, een positie die voor hetzelfde geld iets was waar Mokhtar vreselijk trots op was. Maar als hij ervan uitging dat dit inderdaad het hoogtepunt van Mokhtars loopbaan was, dan veronderstelde dat weer allerlei andere, nog vervelender aannames.

De meeste bewoners vroegen er niet naar. Het interesseerde ze niet. Mokhtars baan, zijn aanwezigheid, bevestigden voor hen alleen maar dat sommigen nu eenmaal in fraaie flats woonden en dat anderen voor hen de deur openhielden. Hadden de bewoners hem zien lezen in *De verworpenen der aarde*? Zou kunnen. Hij stopte zijn boeken niet weg. Hadden ze hem op het nieuws gezien, toen hij meedeed aan demonstraties, of ze zelfs had georganiseerd, voor een betere verstandhouding tussen de politie en de Arabische en islamitische gemeenschap in San Francisco? Mokhtar was al een paar keer op die manier in het nieuws geweest en soms dacht hij dat hij meer die kant op moest gaan: dingen organiseren, opkomen voor de belangen van Arabische Amerikanen en van moslims, maar dan op een wat hoger niveau. Iets bij de gemeente? Burgemeester? Er waren bewoners van de Infinity die bekend waren met zijn activistische praktijken, en voor de meesten van hen was hij een raadsel waar ze zich wat ongemakkelijk bij voelden. Mokhtar wist dat ze hun portiers liever wat onderdaniger en minder interessant hadden.

Maar hoe anders was dat bij James Blackburn. *Waar ben je opgegroeid? vroeg hij bijvoorbeeld. Kom je hier oorspronkelijk vandaan?*

III

DE KLEINE BOEKENDIEF

De vroegste herinnering van Mokhtar aan San Francisco was dat er een man zijn behoefte deed op de motorkap van een Mercedes. Het was op de eerste dag dat het gezin in Tenderloin was komen wonen. Mokhtar was acht; de oudste van, op dat moment, vijf kinderen. Ze hadden jaren in Brooklyn gewoond, in de wijk Bed-Stuy, waar zijn vader, Faisal, Mike's Candy and Grocery dreef – de slijterij annex buurtwinkel van Mokhtars grootvader Hamood. Maar Faisal wilde eigenlijk helemaal geen drank verkopen; hij had zich er altijd onprettig bij gevoeld. Na jaren van plannen maken en verhitte discussies voeren besloten Faisal en zijn vrouw Bushra eindelijk om voor zichzelf te kiezen. Ze verhuisden naar Californië, waar Faisal een baan als conciërge was beloofd. Hij maakte liever berooid en wel een nieuwe start dan dat hij vanonder het vaderlijk juk drank over de toonbank bleef schuiven.

Ze vonden een flatje in Tenderloin, een echte probleemwijk, de armste van de stad. Op de dag dat ze aankwamen stonden ze bij een stoplicht. De kinderen zaten allemaal op de achterbank. Naast hen stopte een witte Mercedes, en terwijl Mokhtar zijn blik over de smetteloze lak en het glimmende chroom liet glijden, sprong er een in lompen gehulde man op de motorkap, liet zijn broek zakken en deed zijn behoefte. Ze waren één blok verwijderd van waar ze zouden gaan wonen.

Van een ruime flat in Brooklyn, van een leven dat in de herinne-

ring van Mokhtar zonder enig gebrek was – waar de kinderen hun eigen kamer hadden, met volop speelgoed – kwamen ze terecht in een tweekamerflatje in Polk Street 1036 met aan weerszijden een seksshop. Mokhtar en de vijf andere kinderen sliepen in de slaapkamer, zijn ouders in de woonkamer. 's Nachts onophoudelijk gegil van sirenes. Gejammer van verslaafden. Mokhtars moeder, Bushra, durfde niet alleen over straat en stuurde Mokhtar naar de winkel in Larkin Street. Een van de eerste keren dat hij daar boodschappen ging doen gooide iemand een fles naar hem toe, die vlak boven zijn hoofd tegen de muur uit elkaar spatte.

Mokhtar raakte eraan gewend dat er werd gedeald, open en bloot, dag en nacht. Hij raakte gewend aan de stank – uitwerpselen, urine, wiet. Aan het gegil van mannen, vrouwen, baby's. Hij raakte gewend aan de naalden en het braaksel waar hij overheen moest stappen. Oude kerels die in de steeg seks hadden met jongere mannen. Een vrouw van in de zestig die drugs zat te spuiten. Een bedelend, dakloos gezin. Een oude junk, die stokstijf tussen het langrazende verkeer stond.

Het was een publiek geheim dat de wijk Tenderloin door de politie van San Francisco feitelijk als een gedooggebied voor illegale activiteiten werd behandeld; zo konden de problemen beheersbaar worden gehouden. Zoals Fisherman's Wharf door de stad was gestimuleerd om zich te ontwikkelen tot een soort toeristenreservaat, zo waren de eenendertig blokken van Tenderloin min of meer aangewezen als de plek waar je moest zijn voor crack, speed, prostitutie, straatcriminaliteit en het doen van je behoefte op straat. Zelfs de naam van de wijk, Tenderloin, biefstuk van de haas, had een twijfelachtige oorsprong: politiemensen en politici kregen in die buurt in het begin van de twintigste eeuw zoveel steekpenningen dat ze alleen het allerbeste rundvlees aten.

Maar in Tenderloin heerste ook echte gemeenschapszin. Het was een van de goedkoopste wijken van de stad, en decennialang waren er immigrantengezinnen uit Vietnam, Cambodja, Laos en het

Midden-Oosten op afgekomen. Onder hen ook Jemenieten – in Tenderloin woonden er een paar honderd, die meestal ergens als conciërge werkten. Van de zeer diverse groepen die hun vaderland hadden verlaten en naar de Verenigde Staten waren gekomen, waren de Jemenieten relatieve laatkomers; ze waren in de jaren zestig van de vorige eeuw in vrij groten getale gearriveerd en hadden voornamelijk emplooi gevonden op de landbouwbedrijven in de San Joaquin Valley in Californië en in de autofabrieken in Detroit. De eerste lichten Jemenitische immigranten bestonden vrijwel uitsluitend uit mannen, voornamelijk uit de provincie Ibb, een landbouwgebied. Ze gingen naar Californië om bij de fruitoogst te helpen, maar in de jaren zeventig kwamen honderden Jemenieten die op het land hadden gewerkt naar San Francisco, waar ze als conciërge aan de slag gingen. Dat leverde meer op en de arbeidsvoorwaarden waren gunstiger. Na verloop van tijd bestond de vakbond van conciërges, Local 87, waarvan het hoofdkantoor in Tenderloin stond, voor twintig procent uit Jemenieten.

Dit was Faisal ook van plan: conciërge worden, of in elk geval in eerste instantie. Dit lukte al snel, maar hij had er ook snel weer genoeg van. Zijn chef, die er een gewoonte van had gemaakt zich neerbui-gend uit te laten tegen ondergeschikten met een immigratieachtergrond – voornamelijk afkomstig uit Nicaragua en China, en de meesten zonder papieren – behandelde hem respectloos. Mokhtars vader had zijn trots en hij wist wat zijn rechten waren, dus nam hij ontslag, waarna hij een baan vond als bewaker bij de Sequoias, een appartementengebouw voor de betere klasse. Dit deed hij de eerste jaren dat Mokhtar in San Francisco woonde. Hij moest op de vreemdste tijden werken, soms wel achttien uur per dag.

Dat betekende dat Mokhtar in alle vrijheid door de buurt kon zwerven. Hij kon bij de pornovideotheek naar binnen gluren; de halfnaakte man die aan de overkant smerige taal uitsloeg nam hij dan maar voor lief. Hij kon bij een van de Jemenitische winkel-

tjes gaan kijken – de helft van de zaken in de buurt werd door Jemenieten gedreven, zelfs de winkels die Amigo's heetten. Hij kon door het Sergeant John Macauley Park struinen, een klein speeltuintje tegenover de New Century Strip Club. Op de hoek van O'Farrell Street en Polk Street was een enorme muurschildering met walvissen, haaien en zeeschildpadden. Mokhtar heeft jaren gedacht dat dat gebouw een of ander aquarium huisvestte, en realiseerde zich pas later dat daar het Mitchell Brothers O'Farrell Theatre was, een van de oudste en beruchtste stripclubs van Amerika – waar de *close-contact*-lapdance schijnt te zijn ontstaan. De buurt telde eenendertig drankwinkels en nauwelijks plekken waar kinderen veilig konden spelen, maar er woonden duizenden kinderen in al die armzalige huizenblokken, en ze werden snel wereldwijs.

Tegen de tijd dat hij naar de middelbare school ging was Mokhtar een snelle leerling, een snelle prater en een deugniet die de kantjes ervanaf liep, en had hij een hele schare vrienden die ook snelle praters waren en de kantjes ervanaf liepen. In Tenderloin probeerden ze de junks en dealers zo veel mogelijk te ontwijken, en als het maar even kon waagden ze zich buiten de wijk, want daar, wisten ze, was alles anders. Je hoefde maar een paar straten in een willekeurige richting te lopen. Ten noorden van Tenderloin was Nob Hill, een van de duurste wijken van de Verenigde Staten, bekend van het Fairmont Hotel en het Mark Hopkins Hotel. Aan de oostkant bevond zich Union Square, met dure winkels, de kabeltrams en juwelierszaken.

Overall liepen toeristen rond, en daar viel altijd lol mee te beleven. Mokhtar en zijn vrienden gingen vaak naar Fisherman's Wharf, waar ze Europese reizigers op een onbegrijpelijke of onverstaanbare manier de weg gingen wijzen. Of ze vroegen zelf de weg naar idiote bestemmingen. Ze klampten een toerist aan en vroegen bijvoorbeeld: *Weet u hoe ik bij Miaauw Miaauw kom? Nee? Akakakakaka dan?* Als ze langs dure restaurants liepen waar ze zelf nooit zouden kunnen eten, duwden ze hun blote billen tegen het raam. Zaten ze

krap, dan gingen ze naar de fontein op Ghirardelli Square en pikten wat munten van de bodem.

Mokhtar wist dat er thuis niet veel geld was, maar in bepaalde behoeften kon toch vrij eenvoudig worden voorzien. Een Nintendo 64 zat er voor hem niet in – jaar in jaar uit had hij er een voor zijn verjaardag gevraagd, tot hij het had opgegeven – maar vier straten van hun huis was een Circuit City, een winkel die zo druk en rommelig was dat hij en zijn vrienden gemakkelijk net konden doen alsof ze potentiële klanten waren die een spel stonden uit te proberen. Een uur Mario Kart lukte vaak prima – daarna werden ze er meestal uitgegoid.

Met hun burens vormden ze een hechte gemeenschap. Hun flat in Polk zat vol Jemenitische gezinnen, die elkaar met raad en daad bijstonden. Iedereen bezocht dezelfde moskee, de kinderen voetballden in de gangen, en de meeste kinderen zaten op Treasure Island op school, om redenen die Mokhtar toen niet doorgrondde. Dat was de school waar veel kinderen uit Tenderloin naartoe gingen, waar veel kinderen die weinig keus hadden naartoe gingen. Treasure Island Middle School. Het klonk bijna romantisch. Treasure Island zelf was een bizar geval, een aangelegd eiland dat van tegenstellingen aan elkaar hing. In 1936 had de marine 287.000 ton steen en 50.000 kubieke meter aarde in de Baai van San Francisco gestort, pal naast een bestaand eilandje dat Yerba Buena heette en tussen San Francisco en East Bay in lag. Tijdens de Tweede Wereldoorlog had het als militaire basis gefungeerd, maar in die tijd werd het nog niet Treasure Island genoemd. Die naam kwam later, toen het zijn militaire functie verloor en de plaatselijke autoriteiten het, in de hoop dat er commerciële activiteiten konden worden ontplooid, naar een boek over moordzuchtige piraten vernoemden.

Maar na de oorlog gebeurde er op het eiland economisch helemaal niks. Dat had twee redelijk voor de hand liggende maar niet onoverkomelijke oorzaken. In de eerste plaats was er onduidelijk-

heid over de precieze samenstelling van de landmassa die het eiland vormde; de marine wilde niet zeggen wat voor gevaarlijk afval er begraven lag en niemand had zin om het uit te zoeken en de eventueel noodzakelijke sanering voor zijn rekening te nemen. Ten tweede begon men zich, gezien de verwachte zeespiegelstijging, steeds meer af te vragen of het eiland, dat maar iets meer dan een halve meter boven zee uitstak, over twintig jaar nog wel zou bestaan.

Op school bleek Mokhtar moeite te hebben om op het rechte pad te blijven. Misschien lag dat aan hemzelf. Misschien was hij wel een van de gangmakers. Je had zwarte kinderen, Samoaanse kinderen, Latino-kinderen, Jemenitische kinderen, en al die jongens, ook al waren ze nog maar dertien, dronken alcohol en rookten wiet, en dat gewoon op het terrein van de school – een rommelig geheel van betonnen pleintjes en smalle barak-achtige gebouwen, die nauwelijks aan hun oorspronkelijke staat waren ontsnapt. In deze periode dreigde Mokhtar een problematische deugniet te worden. Zijn ouders zagen dat het de verkeerde kant op ging. Ze probeerden hem op zijn gedrag aan te spreken, maar hij wist zich overal uit te praten. Tegen de tijd dat hij in de derde zat gingen ze daar niet eens meer op in.

‘Smoezen en nog eens smoezen,’ zeiden ze.

Maar zijn leraren hadden in de gaten hoe slim hij was. Mokhtar las graag. Thuis had hij zelfs een bibliotheekje. De flat was te klein voor een boekenkast, maar Mokhtar had op een plank in de voorraadkast, onder de plank met blikken en boven de plank met pasta en Sazón Goya-kruiden, een onderkomen ingericht voor de boeken die hij had gevonden. Of gestolen. Je moest een beetje een deugniet zijn om boeken in bezit te krijgen – hij had er geen geld voor, maar hij wilde ze daar wel op de plank hebben, thuis, keurig in het gelid zoals in een echt huis. Een paar had hij uit de openbare bibliotheek geleend – voor altijd. Zijn verzameling werd groter en groter. Eerst vijf boeken, toen tien, toen twintig, en al vrij snel bood die ene plank in de voorraadkast een indrukwekkende aanblik, alsof dat

donkere hoekje in de keuken een soort officiële status van leeromgeving had gekregen.

En doordat hij geen eigen kamer had, zelfs geen eigen gedeelte van een kamer, was dat bibliotheekje de enige plek in huis die helemaal voor hem alleen was. Hij verzamelde alles van de Goosebumps-reeks, mangaboeken en *De Kronieken van Narnia* en *In de ban van de ring*. Maar niets betekende zoveel voor hem als Harry Potter, die in een trapkast woonde maar daar eigenlijk niet thuishoorde, ja zelfs was voorbestemd om grote daden te verrichten. Als Mokhtar er niet meer tegen kon om arm te zijn, om over dakloze verslaafden heen te moeten stappen, of met zes broers en zussen in één kamer te slapen, dagdroomde hij weleens dat hij ook een soort Harry was, die het in het hier en nu moeilijk had, maar voor wie iets beters was weggelegd.